

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacræ Theologiæ Professoris, Et sanctæ Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtvtibvs,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatvs De Conscientia, De Peccatis, De Legibvs, De Fide, Spe,
Et Charitate

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Disptatio IV. De conscientia scrupulosa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](#)

alterius obediencia obueniens graue sit, & certum. At superiori facit nullum obueniam ex eius obediencia omissione.

18 Quinta dubitatio est: an si praeceptum superioris sit tibi nimis molestum, & durum, & dubites, an possit imponere, tenetis illo?

Videbis teneri, quia onus, & molestia illa non est aliena à praecepto, sed idem cum re praecepta, & ab illa indistinctum. Ego cum in cau dubio obediens debas (superiori ob possessionem, quam habes praecepisti), obligatus es in praesenti obediens, & ita nulla est certa regula obediendi in cau dubio. Et confumo, id est quando damnum graue tibi, vel alicui obuenient ex obediencia excusari obediens in cau dubio, quia possides res illas, in quibus damnum pati debetas, & postea certa non debet amittit ob seruandam superioris dubiam: at in praesenti tibi non fuerit possit illa, cum non sit a cieum distincti ab ipso etiam praecepto, quod possidet. Ergo.

Verum (est hoc sit satis probabile) acquiescere poteris communis sententia te excusari obediens. Quia non videtur concomitum te onus graue certe subire, de quo dubitas, an tibi possit imponi: iugum enim Christi suave est, & onus eius leue. Non videtur autem ita esse, si te dubitantes de potestate praecepientis obligaret in angustias conicis ob seruandam eius possessionem dubiam. Et ex hac ratione solvitur contrarium fundamentalium. Non enim possit in re dubia seruanda est cum graui onere, & molestia, & ita teneri relatis Medina, Aragon, Lopez, Sayo, Soro, Vega, Rodriques, Salas tr. & 8. disq. vni. scilicet 17. n. 15. Thom. Sanchez lib. 6. in Decal. c. 3. n. 23. Villalob. tract. de cens. diff. 26. n. 2.

PVNTVM XIV.

An milites dubitantes de iustitia belli possint, & debeat Principi obediens.

- 1 Subditus milites obligati sunt obediens, secus alienigena, ex communis sententia.
- 2 Nullus miles tenetur militare dubius de iustitia belli, quoniam examen praemitat.
- 3 Si subditus non habet aliquam rationem dubitandi, debet dubium depone. & militare.
- 4 Proponuntur quadam obieciones, & satis illis satis.

1 Apono hanc questionem, ut clarissim innotescant que diximus disq. 2. p. 8. hucus tractatus.

Communis sententia huic questioni responder subditos posse, ob gratiamque esse obediens, secus vero alienigenas, quia in subditis adeo iustitiae ratio deponebatur dubium conscientiam, scilicet praeceptum superioris, quae ratio non adeo in militibus alienigenis, & consequenter milites non subditos tenentur investigare iustitiam belli, atnequam se dedissent, secus vero subditos: ita tenet expr. iste Abbas cap. scilicet 1. de iure, n. 16. & ibi Bellamera 7.6. Alexand. de Nevo 9.8. Nauarr. sum. cap. 15. n. 15. Molina. 1.1. de inf. disq. 1.13. circa finem. Valent. 1.2. disq. 3. p. 16. quodlibet 2. 8. si autem mil. 1. Azor. som. 1. infit. moral. lib. 2. c. 19. 19. & piures alii, quos referunt, & sequitur Th. Sanchez lib. 6. in Dical. c. 3. n. 15.

2 Verum in hac re existimo primò, tam subditos, quam non subditos, si dubium habeant fundatum de iustitia belli, non teneri, inquit nec posse militare, quoniam examen, quantum commode possit praemittat. Moneor tum ob rationes superioris dictas, quae in praesenti cau, rite graui militant. Tunc & praecepit, quia quando certum est ex tua obediencia damnum tibi, vel alicui graui esse secundum, non teneris superiori obtemperare, si dubitas, an legitimè praecepit, ut puncto praecepit. dub. 4. diximus. Sed ex bello grauissima tibi, & aliis damnis debente obueniente, non igitur debet obediens, si dubitas, an Princeps legitimè praecepit. Et confumo, si subditos rationabiliter dubitantes de iustitia belli nullam diligenteriam praemitte tenentur, sed possunt audito praecepto superioris statim accepertere, fane Turce. & Saraceni, leuentes Principes suos in bello contra Christianos, a peccato, & iustitia excusare, & catastrophes martyrum & milites crucifigentes Christum, quod nullo modo est dicendum, & in hac coniunctione credo neminem diffidente posse.

3 Secundo existimo, quoties subditus non se offert aliqua graui, & bona fundata ratio dubitandi de iustitia belli, tenetur dubium, rite fruolum, & mane depone, & justitiam belli praesumere, & militare. Et in hoc senti dixi D August. cap. p. 1. in parv. 1.3. quaeq. 1. in fin. ritum iustum bellare possit sub Rego etiam acutilego, si quod tibi uideatur, vel non est contra Dei praeceptum, vel verius sit, certum non est. Quia dum certus non est subditus contrarii diuino praecepto, praecepit superioris, praesumere debet illi est conformis. Et in hac materia belli est res clarius, cum enim grauissima sit, rite est praeiudicandum abique sufficiens examine iustitiae intentatis: quae iustitia, est si non appareat militibus, praeiudicanda est. Aliis tenerentur Principes rationes bellandi om-

nibus manifestare, quod est grauissimum inconveniens.

Hac ratio (meo iudicio) probat non solum subditum, sed etiam non subditum bellare posse, quoties non se illi offere graui aliqua ratio dubitandi de iustitia belli. Et ita in hac re nullam esse distinctionem de multis subditis, & non subditis, diximus ille puncto 8. n. 4. est valde probable, cum Valq. 1.2. q. 19. disq. 6. cap. 9. a. n. 5. Salas quae. 21. tract. 8. disq. 8. vni. scilicet 27. num. 17.2. Suarez de charri. disq. 1.3. de bello, scilicet 6. num. 12. & Nauarr. ib. 2. de restis. cap. 3. part. 2. dub. 12. a. n. 26. Et insuper probo nullam esse posse distinctionem. Nam vel terque miles tam subditus, quam non subditus habet ratios dubitandi de iustitia bene fundatas, vel non habet? Si primum dicas, nullus potest abique examine facto obediens, quia spoliare alios bonis fortuna, honoris, & vite, ob seruandum ius superioris dubium, iustitia maxima esse viderur. Si secundum dicas, cuiuslibet licet rationem minus fundatam, seu scrupulam, depone, & contra illum operari, & confumo in sententia Caietan. 2. 2. q. 16.9. art. 2. circa solut. ad 4. dub. 2 quem sequitur Thomas Sanchez lib. 6. in Decal. cap. 3. n. 17. ut subditus dubium depont, & militare possit, non indigent praecepto expresso superioris, sed sufficit velle superiori, ut omnes milites necessarij belli se adtribuant. Ex sola enim hac voluntate (quasi vocat Sanchez tacitum praeceptum) possunt subditi dubium depone, & militare. Sed haec voluntas non arcat subditos ite bellum, cum quilibet possit abique peccato illius exercitio nem omittere. Ergo si subditi est efficax ratio deponendi dubium, etiam efficax erit non subditi.

4 Obieciones primo ergo quilibet miles poterit iam vni parti se adscribere, iam alteri, si p. a. sumere potest, quem alicet Principem Prudentiam iuste praeferat.

Respondeo hoc intelligi non posse de multis subditis: ij enim in aduersam partem inclinare non posse ob crimen laesa maiestatis, & inobedientie. Solum ergo de multis subditis viritate pati praelati alienigenis potest esse dubium. Et tunc distinguendum est, aut bellum est aggressivum, aut defensivum. Si aggressivum sit, efficiencias rationes, & fecit convincentes debent milites habere, vt se possint ei pati adscribere. Quia stat pro contraria parte possit, & in dubio non debet ipsolati, secus vero dicendum, quando bellum est solum defensivum.

Obieciones secundum. Nominis possessione suffragari, cum Princeps eo ipso, quod bellum indicat, priuat alterum Princepem iure possidendi, & ad executionem sententie a se prolatae procedit bello.

Respondeo sententiam, & iudicium unius Principis, alteri non subdito praejudicare non posse, neque tale iudicium dicendum est proprii sententia, cum sit contra inauditam partem, & quae non tenet coram ipso comparare. Ex quo sit ex vi illius non tolli possidenti possessionem, vt lat. us illo puncto 7. super. disq. dictum est, & docet Salas tom. 1. tract. 8. disq. vni. scilicet 13. & 26. circa finem.

Pro pioneri intelligentia huius disputationis de dubia conscientia, inquiri possit an dubium iuris, vel facti sufficiat in materia irregularitatis, vt quis irregularis censetur. Sed quia haec dubitatio in materia irregularitatis sibi vindicat proprium locum, ibi discutendam remitto.

DISPUTATIO IV.

De Conscientia scrupulosa.

PVNTVM I.

Quid sit scrupulus, & an contra illum quis agere possit.

- 1 Definitur scrupulus.
- 2 Contra scrupulum agere licitum, & laudabile est.
- 3 Proponuntur quadam obieciones. Fit illis satis.

1 Missis variis sententias dicendum est cum communis, scrupulum esse leuem suppositionem, seu existimationem ex leibus rationibus ortam, qua quis inducit ad credendum, vel dubitandum esse peccatum, quod revera non est. ita Valq. 1.2. q. 19. disq. 6.2. n. 8. Salas quae. 21. tract. 8. disq. vni. scilicet 19. n. 191. Valent. disq. 2. quae. 14. part. 4. in fin. Anton. Perez et am. 10. scholast. n. 40. Ioan. Sanchez disq. 41. num. 1. Thom. Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 9. num. 2. & lib. 2. de matrim. disq. 41. num. 2. & alij ab eisdem relati.

2 Agere contra scrupulum non solum licitum, sed laudabile esse est ferè omnium sententia, vt constat ex Doctoribus

nuper telatis, & ex Nauar. sum. pralud. 9. n. 9. & cap. 27. num. 28. 3. & cap. si quis antem de penit. diff. 7. n. 6. 4. Thom. Sanch. in Decal. lib. 1. cap. 10. num. 80. Ioan. Sanch. diffus. 41. à n. 7. Ratio, quia scrupulus non tollit iudicium certum, vel probabile de honestate actus, saltem per principia extrinseca, seu ex autoritate aliorum; licet illud iudicium sufficiat aliquo modo, & quasi deus tenebris obvobulet. Alijs si tolleret iudicium, iam non esset scrupulus, sed dubium. Stante ergo iudicio certo, vel probabile de honestate actus, clarum est stare firmam regulam honestatis operationis. Ergo potest se illi scrupulus conformare. Quid autem hoc sit laudabile, ex eo concurrit, quia oportet huiusmodi dubitationes, & formidines, ut pote frivolas, & sine ratione fabertas fedare: nullum autem efficacius remedium inueniri potest, quam si illis scrupulosis non acquiescar. Ergo. Addc. non solum licitum, & laudabile esse, sed aliquando obligatorium, agere contra scrupulum, videlicet, si ex anxietate scrupulorum graue dampnum salutis scrupulos patueretur, aut se officio proprio praestando iniuriam redderet, aut à communione, vel confessione, aut alijs actione sub precepto obligante retraheretur, ita Sayrus in clavis regia, lib. 1. cap. 14. Valenti. suprà. Salas. n. 298. Thom. Sanch. n. 83. Ioan. Sanch. n. 7. in fin. Moncel. 1. 2. diff. 19. q. 6. n. 255.

Ex hac doctrina constat necessarium non esse deponere scrupulum, ut recta sit operatio: cum enim scrupulus (ut dictum est) non constituit dubium formaliter, neque collat assensum oppositorum patris, nihil obstat recte operationis: & ita traduct Nauar. Valsquez, Valent. vterque Sanchez & alij suprà.

3. Sed objecies primò, cap. per tuas, de simon. vbi quidam ordinatus ab Episcopo, qui dicebatur Simoniacus, permittebat in suscepione ordine ministrare: non tamets ab codem vetitus promoueri, nisi deponer errorem, qui error ex conscientia nimis scrupulosa ortum habuit, ut ibidem dicitur. Ergo facere contra scrupulum, illi non deposito, non licet.

Respondeo sic ordinatum non habuisse scrupulum, sed errorem, eti alius error ex conscientia scrupulosa ortum habuerit. Age autem contra conscientiam erroneam, errore non deposito, malum est, quia tollit iudicium certum, vel probabile de honestate actus, ut in 1. disp. huius tract. diximus. Non tamen est malum agere contra scrupulum, illo non deposito, quia scrupulus, cum non sit iudicium, sed quadam leuis suspicio, & formido, non tollit assensum. Ut autem scrupuli non veniant in errorem, debemus illis in principio obstatere.

Objicio secundò cap. inquisitione, de sentent. excom. vbi coniux dubitans de matrimonij valore, si ex leui, & temeraria credulitate dubitas, dicitur debere conscientiam hanc leuem, & temerariam explodere, ut licet posse non solum reddere, sed exigere debitum. Ergo iam scrupulus ad recte operandum est deponendum.

Respondeo primò cum gloss. ibid., deberi huiusmodi conscientiam leui, & temeraria credulitate dubitans contentum in ilam: non enim iustum est illi acquiescere. At non est necessarium illam explodere quod sentim, id est, ilam non sentire: vix enim possibile est agitatum scrupulus, illos ita à se explodere, ut colum vacacionem non sentiat.

P V N C T V M II.

Quae remedia scrupulosis sint adhibenda.

1. Oportet scrupulum cognoscere, & quomodo cognoscendus sit.
2. Si scrupulus sit in rebus efficiendis, non debet scrupulosus in curium examinatione detiniri.
3. Si de rebus prateritis, non debet causam facere, nisi res clara sit.
4. Non debent confessiones repeti ab scrupuloso.
5. Nec illorum dubia Confessarii semper audire.
6. Eorum dubitationes in maiorem partem interpretande sunt.
7. Alia remedia videri possunt apud Doctores.

1. V T remedia scrupulosis adhibeamus, curandum est, ut scupulosis esse cognoscant. Ut autem sic ieiros se cognoscere possint, non suo iudicio, sed iudicio Confessoris, vel alterius viri docti, cui suam conscientiam sapient declarant, stat debent. Confessarius vel vir deus cognoscit aliquem scrupulis vexati, si deprehendat sapient illum sine fundamento firmo existimat esse peccatum, quod te vero non est, ut notari ferè omnes Doctores suprà relati. Item scrupuli possunt esse in una materia tantum, vel in pluribus; sed de omnibus est idem dicendum, ut ex sequentibus constabit.

2. Si scrupuli sint de rebus efficiendis, eo quod scrupulos fulpicantur le illa efficiendo peccata mortaliter, debet Confessarius scrupuloso monere, ne se in eorum examinatione detinant, sed si primo aspectu, ut illicita non cognoscunt certò, & sine formidine, credant licita esse, ita Valsquez diff. 6. 7. cap. 2. ad finem. Azor. lib. 1. cap. 10. q. 9. vlt. Salas conclus. 3. Thom. Sanch. c. 10. n. 82. qui optimè addit cum Valsquez, aliquando posse aliquem ita scrupulis vexari, ut consuli possit, ne quid ut mortale reputet, quin iurecendo possit affirmare ita esse. Ratio est, quia scrupulosis capax non est examinationi rationes, cum leues, & frivole, ut grauissime illi offerantur, & quanto intensius & accuratius examinationi incumbit, tanto magis deusilissimis tenebris obvobulet, ut experientia docet. Quod si aliquando contingat hunc scrupulorum aliquid illicitum efficerre, non illi est culpe tribendum, cum ex recta intentione ob vitanda grauissima inconveniens processerit, nullo modo facturus, si existimaret ibi aliquod malum adesse, ita ex Caetan. Cordub. & communis noratur Villalob. tom. 1. sum. tract. 1. diff. 26. vers. y note se mucho.

3. Si vero scrupuli sint, ut sapient esse solet de rebus praeteritis, an scilicet conscientis in aliquam cogitationem turpum blasphemie, desperationis, vel quid simile: tunc eadem regula seruanda est, ut nisi certò, & absque investigatione tibi conster conscientie, reputare potes non præbuisse confessum ita Thom. Sanch. suprà. Azor. lib. 1. cap. 20. quest. 7. Peccata enim mortalia se ita manifesta sunt, ut primo aspectu, præcipue à timoratis, cognosci possint.

4. Quod si non de peccatis scrupuli sint, sed de obligatione inde conformati, an scilicet conscientis facta fuerint legitime, hoc est, de omnibus peccatis, vel cum sufficiente examine, & dolore: nullo modo Sacerdos permitat, repetere confessiones, quando constat mediocrem diligentem in confessione facta adhibitam esse. Quia probabilitate, immo mortaliter certò præsumere debet præceptio confessionis scrupulorum satisfactio. Alijs si confessionem permitteat reperi, & scrupulos in infinitum augebit, & facta vna confessione, de eadem ipsa vehementer scrupulo agitabitur, an fuetit cum vero dolore, sufficiente examine, &c. Quapropter bene dixit Eman. San. verbo dubium, num. 5. edit. Compil. & Rom. scrupulorum non teneri sateti, nisi quis potest iurare, & fuisse peccata mortalia, & se nunquam illa fuisse confessum: cui doctrina consentit Thom. Sanchez suprà num. 8. 5. Ioan. Sanchez alij relatis diff. 4. num. 18. & 20. fine.

5. Aducent Azor. suprà q. 7. Thom. Sanch. num. 83. Ioan. Sanch. n. 29, non debere Confessarium frequenter, & in plurimum dubitationes scrupuloso admittere, sed illum repellere etiam verbis asperis, ut Christus Matth. 8. discipulis timenibus naufragium dixit. Quid timidi ejus modice fidei id est modice fiducie, sive conscientie; alias nunquam fons scrupulorum extingueretur.

6. Tandem dicant, & bene supradicti Doctores, specialiter Azor. & Sanchez, debere Confessarium dubitationes scrupulosi hominis semper in maiorem partem interpretari. Tunc quia dubii in maiorem partem interpretanda sunt, ex text. in c. 1. 2. 3. de reg. iur. Tunc & præcipue quia ipsef scrupulus, & formido graviter omnia representat, quā in se sunt, facitque trepidationem, vbi nulla est occasio trepidationis, vel timoris.

7. Alia remedii vident possunt contra scrupulos in Laurent. Iustinian. de disciplina Christiana relig. c. 12. Gerlon. p. 2. Israel. de preparat. ad Missam. confid. 3. Sylvest. verbo scrupul. Villalobos tom. 1. sum. tract. 1. diff. 17. Rodrig. tom. 3. q. 99. regul. q. 6. art. 3. per rotam. Salas 1. 2. tract. 7. de conscientia, diff. 2. 1. 2. circa finem, & alij ab eisdem relatis.

TRACT.